

УДК 336.71:351.82

ШЛЯХИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Курносова Ю.А., Масюк Ю.В.

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

В статті наведено характеристику поширених понять «фінансова безпека банку» в наукових працях відомих вчених. Проаналізовано значення економічних нормативів системи банків, а також показників діяльності банківських установ України.

Ключові слова: фінансова безпека, банківські установи, механізм управління фінансовою безпекою, нормативи системи банків, показників діяльності банків.

Постановка проблеми. Проблемам управління фінансової безпеки комерційних банків присвячено багато наукових праць, серед яких слід відмітити: О.І. Барановського, М.І. Круглова, В.С. Пономаренко, Ю.Н. Юденкова, Е.А. Тарханова, Д.В. Шиян, А.В. Савчук, Д.А. Фадєєв, А.О. Єпіфанова, С.М. Побережний, О.Л. Пластун, Т.М. Болгар, Ю.В. Корнієнко, Н.В. Зачосова, О.А. Кириченко, В.В. Коваленко та інші [1-9, 11-14]. Але, залишається ціле коло не вирішених проблем в сфері управління фінансовою безпекою банківських установ.

Постановка завдання. Серед основних завдань даної статті можемо відокремити: вивчити характеристики поширених понять «фінансова безпека банку», проаналізувати значення економічних нормативів системи банків, а також показники діяльності банківських установ України.

Виклад основного матеріалу. Оскільки фінансова безпека банківської системи залежить від фінансової безпеки комерційних банків, доцільно буде відзначити їх вплив на фінансову безпеку держави в цілому. Деякі науковці вважають, що поняття фінансової безпеки банків може розглядатися за двома напрямками: 1) за фінансовими наслідками діяльності комерційних банків для країни в цілому та окремих клієнтів і контрагентів; 2) попередження явних і потенційних загроз фінансового стану й комерційних банківських установ, Національного банку України та банківської системи в цілому [12, с. 112].

Для того, щоб здійснювати управління фінансовою безпекою комерційного банку, потрібно чітко розуміти сутність поняття «фінансова безпека банку» та визначити її складові. На нашу дум-

ку, серед запропонованих науковцями варіантів основну увагу варто звернути на підходи до визначення цього поняття, а також особливості при формуванні понять та інструментів забезпечення фінансової безпеки банківських установ [8, 10].

Автори наукових праць відзначають, що ефективно управління фінансовою безпекою комерційних банків пов'язаний насамперед з їх фінансовим станом, при якому забезпечується їх фінансова стабільність та репутація, а також залежить від декількох важливих складових елементів: мету, завдання, принципи, форми, методи, структуру і засоби управління, суб'єкти та об'єкти, які об'єднані загальною метою та за допомогою яких здійснюється об'єднання й узгодження громадських, групових та окремих інтересів, забезпечуються функціонування й розвиток банку як соціально-економічної системи [4, с. 27].

Сукупність економічних, мотиваційних, організаційних і правових засобів цілеспрямованої взаємодії суб'єктів господарювання та вплив на їхню діяльність, які забезпечують узгодження інтересів взаємодіючих сторін, об'єктів і суб'єктів управління банківської установи [6, с. 160].

Серед суб'єктів управління фінансовою безпекою – керівники банківських установ, а у великих за розмірами банках створюються відповідні служби безпеки банку, які виконують завдання, пов'язані з контролем операцій щодо незаконно отриманих коштів і забезпеченням зберігання готівки, фінансових документів, цінних паперів.

Основні об'єкти управління фінансовою безпекою – не лише фінансові ресурси (капітал, залучені та позичені кошти), за допомогою яких

банк виконує свою діяльність, але й ті сфери, які він обслуговує [3, с. 306].

Необхідно зауважити на тому, щоб ефективно управляти фінансовою безпекою банку потрібні наявні фінансові інтереси суб'єктів господарювання банку з їх оточенням. Фінансові інтереси при їх недостатній, несвоєчасній або відсутній реалізації можуть стати ризиками, загрозами чи небезпеками діяльності банківської установи, перешкодами для реалізації інших інтересів безпеки банку. Система фінансових інтересів включає:

інтереси кредиторів (отримання вкладниками максимального прибутку від надання позичкового капіталу в тимчасове користування банком);

інтереси позичальників (максимізація користності або прибутку позичальників за рахунок використання грошової вартості, отриманої від банків на умовах платності та поверненості);

інтереси банків: отримання банками максимального прибутку від виконання своєї діяльності; інтерес центрального банку (стабільність національної валюти);

Таблиця 1

Характеристика поняття «фінансова (економічна) безпека банку» в наукових працях

Автор	Характеристика
Артеменко Д.А. [1]	Сутність фінансової безпеки полягає в забезпеченні організаційно-управлінських, режимних, технічних і профілактичних заходів, які гарантують якісний захист прав та інтересів банку, зростання статутного капіталу, підвищення ліквідності активів, забезпечення поворотності кредитів, збереження фінансових і матеріальних цінностей
Барановський О.І. [2]	Фінансова безпека банку – це: 1) сукупність умов, при яких потенційно небезпечні для фінансового стану банківської установи дії або обставини ліквідовані або зведені до такого рівня, при якому вони не можуть завдавати збитків при функціонуванні банку, збереженню і відтворенню його майна, інфраструктури, а також перешкоджати досягненню банком статутних цілей; 2) стан захищеності фінансових інтересів комерційного банку, його фінансової стійкості, а також середовища, в якому він функціонує.
Бурков В.Н., Горячева К.С., Медведєва І.Б.	Сукупність управлінських рішень та елементів впливу на процес їх розробки й реалізації відносно забезпечення захисту своїх інтересів від будь-якого негативного впливу.
Герасимов П.А. [3]	Економічна безпека банку – це не лише стан захищеності інтересів самого банку та його акціонерів, матеріальних, фінансових, інформаційних та інших ресурсів від існуючих і потенційних загроз, але й забезпечення поступального розвитку банку і абсолютного виконання контрагентами взятих ними перед банком зобов'язань.
Корнієнко Ю.В., Хитрін О.І. [7, 14]	Мета фінансової безпеки банку – 1) усунення можливостей нанесення шкоди банку або упуцнення ним вигоди, забезпечення його стійкого та максимально ефективного функціонування в даний момент часу та накопичення достатнього потенціалу для розвитку і зростання в майбутньому, якісна реалізація операцій і угод; 2) досягнення максимальної стабільності функціонування і навіть створення основи й перспектив зростання незалежно від об'єктивних та суб'єктивних загрозливих факторів; 3) безперервно-стійка підтримка стану, який характеризується збалансованістю й стійкістю до впливу та виявлення зовнішніх і внутрішніх загроз, їх усунення чи попередження.

Таблиця 2

Значення економічних нормативів по системі банків України за 2017 рік, %*

№ з/п	Норматив	За станом на				Зміни, +,-
		01.01.17	01.02.17	01.03.17	01.09.17	
1	H1 Регулятивний капітал (млн. грн.)	109 653,6	111 913,3	102 600,8	111 305,3	1651,70
2	H2 Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (не менше 10%)	12,69	12,65	12,85	15,41	2,72
3	H4 Норматив миттєвої ліквідності (не менше 20%)	60,79	60,39	60,37	54,44	-6,35
4	H5 Норматив поточної ліквідності (не менше 40%)	102,14	100,57	105,31	106,29	4,15
5	H6 Норматив короткострокової ліквідності (не менше 60%)	92,09	89,69	91,42	96,59	4,50
6	H7 Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (не більше 25%)	21,48	21,87	22,02	19,97	-1,51
7	H8 Норматив великих кредитних ризиків (не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу)	308,27	261,03	264,58	228,64	-79,63
8	H9 Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (не більше 25%)	36,72	30,79	29,64	20,06	-16,66
9	H11 Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (не більше 15%)	0,001	0,0003	0,0002	0,000002	0
10	H12 Норматив загальної суми інвестування (не більше 60%)	0,60	0,43	0,42	0,32	-0,28

* Показники банківської системи НБУ // Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442

Основні показники діяльності банків України, млн. грн.

Назва показника	01.02.2017 р.	01.05.2017 р.	01.07.2017 р.	01.09.2017 р.	Зміни, +,-
Кількість діючих банків	93	90	90	88	-5
Активи	1 212 812	1 258 184	1 237 924	1 250 978	38166
Готівкові кошти	31 868	38 267	39 436	38 557	6 689
Банківські метали	338	283	262	237	-101
Кошти в Національному банку України	45 628	46 586	50 323	45 208	-420
Кореспондентські рахунки, що відкриті в інших банках	116 263	117 107	124 464	124 731	8 468
Строкові вклади в інших банках та кредити, надані іншим банкам	19 829	23 688	20 265	23 601	3 772
Кредити надані клієнтам	996 205	975 370	972 777	974 205	-22 000
кредити, що надані суб'єктам господарювання	840 017	820 060	817 839	817 383	-22 634
Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	322 972	349 728	340 993	345 889	22 917
Пасиви	1 212 812	1 258 184	1 237 924	1 250 978	38166
Капітал	120 038	153 069	140 490	167 654	47616
з нього: статутний капітал	413 343	438 107	447 295	470 743	57400
Зобов'язання банків	1 092 774	1 105 115	1 097 434	1 083 324	-9450
Зобов'язання банків в іноземній валюті	623 609	603 236	582 901	574 215	-49394
Рентабельність активів, %	0,33	2,29	-0,27	0,41	0,08
Рентабельність капіталу, %	3,33	20,44	-2,33	3,51	0,18

інтереси суб'єктів економіки (повне задоволення потреб економіки в грошовій масі) [6, с. 108].

Необхідною умовою для нормального та ефективного функціонування комерційних банків є дотримання нормативних значень. В 2017 році значення економічних нормативів банківської системи України наведені в таблиці 2. Значення економічних нормативів по системі банків України в 2017 році свідчить про погіршення таких показників, як норматив миттєвої ліквідності, який зменшився на 6,35, але знаходиться в межах норми 20% і складає 54,44%.

Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента зменшився на 1,51, але має значення 19,97\ не більше нормативного 25%. Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами нормалізувався і складає 20,06, тобто не більше 25%.

Проаналізовані показники діяльності банківських установ України в таблиці 3, свідчать про те, що кількість діючих банків скоротилась на 5 установ. Загальний розмір активів і пасивів банків збільшився на 38 166 млн. грн. Такі показники, як рентабельність активів і рентабельність капіталу покращились на 0,08 та 0,18 відсоткових пункти відповідно. Серед активів банківських установ найбільшу питому вагу займають кредити надані клієнтам, кредити надані суб'єктам господарювання, вкладення в цінні папери

та довгострокові інвестиції, резерви за активними операціями банків (з урахуванням резервів за операціями, які обліковуються на позабалансових рахунках) тощо. В структурі пасивів банків основною часткою є зобов'язання банків, половина з яких відноситься до зобов'язань банків в іноземній валюті.

Таким чином, бачимо, що для стабілізації фінансової безпеки банківських установ України необхідне покращення не тільки показників їх діяльності й нормативних значень, а й детальне дослідження зовнішніх та внутрішніх чинників впливу на банківську діяльність, удосконалення та адаптація до діючого законодавства, відокремлення складових механізму управління фінансовою безпекою комерційних банків, запобігання ризикам та загрозам, здійснення фінансового аналізу, врахування інтересів суб'єктів банківського сектору економіки України. Отже, виходячи з вищевказаних аспектів можемо зробити наступні висновки: економічна сутність поняття «фінансова (економічна) безпека банку» має багатосторонній значення, яке охоплює їх фінансову стабільність та репутацію, а також залежить від декількох важливих складових елементів: способів, принципів, форм, методів, структури і засобів за допомогою яких здійснюється об'єднання й узгодження громадських, групових та окремих інтересів, забезпечуються функціонування й розвиток банку як соціально-економічної системи.

Список літератури:

1. Барановський О. І. Банківська безпека: проблема виміру / О. І. Барановський // Економіка і прогнозування. – 2006. – № 1. – С. 7-25.
2. Артеменко Д. А. Механизм обеспечения финансовой безопасности банковской деятельности: дис. канд. экон. наук. [Текст] / Д. А. Артеменко. – Ростов-на-Дону, 1999. – 172 с.
3. Герасимов П. А. Экономическая безопасность банка: концептуальный подход / П. А. Герасимов // Банковские услуги. – 2014. – № 4. – С. 20-30.
4. Голіков І. В. Сутність та еволюція поняття економічна безпека / І. В. Голіков // Проблеми економіки. – 2014. – № 1. – С. 309-314.

5. Зачосова Н. В. Особливості забезпечення фінансової безпеки комерційних банків в Україні / Н. В. Зачосова // Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції. – 2011. – № 4. – С. 74-78.
6. Кириченко О. А. Вплив зовнішніх боргів на економічну безпеку українських банків / О. А. Кириченко, В. Д. Кудрицький // Механізм регулювання економіки. – 2010. – № 1. – С. 160-169.
7. Корнієнко Ю. В. Фінансова безпека банків як об'єкт наукового дослідження / Ю. В. Корнієнко // Фінанси, облік і аудит: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». – К.: КНЕУ, 2011. – Вип. 17. – С. 108-114.
8. Ксьондз С. М. Управління фінансовою безпекою банків України / С. М. Ксьондз // Вісник Хмельницького національного університету 2015, № 3. Т. 3. – С. 120-124.
9. Левицький В. Формування механізму управління фінансовою безпекою банківської установи / В. Левицький // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Розділ V. Гроші, фінанси і кредит, № 1, 2016. – С. 90-95.
10. Різник Н. С. Безпека банківської діяльності [Електронний ресурс] / Н. С. Різник. – Режим доступу: <http://lib.lntu.info/books/fof/bs/2011/11-15/>.
11. Савчук А. В. Управління фінансовою безпекою комерційного банку [Текст] / А. В. Савчук // Фінанси і кредит. – 2014. – С. 306-307.
12. Фінансова безпека банківської діяльності: навч. посіб. для самостійного вивчення дисципліни «Безпека банків» / [уклад. С. М. Побережний, О. Л. Пластун, Т. М. Болгар]; Держ. вищ. навч. закл. «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 112 с.
13. Фінансова безпека підприємств і банківських установ: монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова / А. О. Єпіфанов, О. Л. Пластун, В. С. Домбровський та ін. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 295 с.
14. Хитрін О. І. Фінансова безпека комерційних банків [Текст] / О. І. Хитрін // Фінанси України. – 2004. – № 11. – С. 118-124.

Курносова Ю.А., Масюк Ю.В.

Днепропетровский государственный агроэкономический университет

УПРАВЛЕНИЕ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТЬЮ БАНКОВСКИХ УЧРЕЖДЕНИЙ

Аннотация

В статье приведена характеристика распространенных понятий «финансовая безопасность банка» в научных трудах известных ученых. Проанализированы значения экономических нормативов системы банков, а также показателей деятельности банковских учреждений Украины. Определены составляющие эффективного управления финансовой безопасностью банковских учреждений.

Ключевые слова: финансовая безопасность, банковские учреждения, механизм управления финансовой безопасностью, нормативы системы банков, показателей деятельности банков.

Kurnosova Yu.A., Masuk J.V.

Dnipropetrovsk State of Agrarian Economic University

MANAGEMENT OF FINANCIAL SECURITY OF BANKING INSTITUTIONS

Summary

The article describes the common concepts of «financial safety of the bank» in the scientific works of well-known scientists. The importance of economic norms of the banking system as well as indicators of activity of banking institutions of Ukraine is analyzed. The components of effective financial security management of banking institutions are determined.

Keywords: financial security, banking institutions, mechanism of financial security management, norms of the banking system, indicators of banks activity.